

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן
מליובאוויטש

ו י ח י

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ושתיים לבריאה

שנת המאה להולדת כ"ק אדמו"ר מה"מ

לעילוי נשמת

מרת שושנה ב"ר שלום ע"ה

ימיני

נפטרה בש"ק פ' ויגש, ז' טבת ה'תשס"ב

ת. נ. צ. ב. ה.

*

נדפס ע"י בנה

הרה"ת ר' אמיתי וזוגתו מרת פייגא שרה

ומשפחתם שיחיו ימיני

ויחי ג

א. בסיום פרשתנו – שהוא גם סיום ספר בראשית – מסופר אודות פטירתו של יוסף: „ויאמר יוסף אל אחיו אנכי מת ואלקים פקוד יפקוד אתכם והעלה אתכם מן הארץ הזאת גו' וישבע יוסף גו' פקוד יפקוד גו' והעליתם את עצמותי מזה, וימת יוסף גו' ויישם בארון ב- מצרים¹¹.”

וצריך להבין: איך מתאים סיום ספר בראשית בענין פטירתו של יוסף (עד שהתיבות האחרונות הן „ויישם בארון במצרים“) עם הכלל הידוע – גם בקשר לסיומי כ"ד כתבי הקודש – דמסיימים בטוב?

ומה גם שבין כך נזכר להלן, בתחילת פ' שמות¹², ע"ד פטירתו של יוסף – „ואלה שמות בניי הבאים מצרימה גו' וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור הוא“ (וזה גרם לשעבוד מצרים, כהמשך הסיפור) – וא"כ ה' מתאים להכניס שם ה- פרטים הנ"ל בנוגע לפטירתו ולסיים את פ' ויחי בדבר „טוב“ – „ויחי יוסף מאה ועשר שנים, וירא יוסף לאפרים גו' גם בני מכיר גו' יולדו על ברכי יוסף“, או כיו"ב¹³.

ב. עוד כלל אמרו בנוגע לסיומו של ספר (בתורה) – „מתכיפין התחלה להש-

למה¹⁴“ ומנהג ישראל לקשר סיום מסכת עם התחלתה. וכמשנ"ת כמ"פ, שאין זה לחדודי לבד ח"ו, אלא הוא ענין אמיתי, כי אכן קיימת נקודה משותפת בין התחלת כל ספר (ומסכת) לסיומו, כדאייתא בס' יצירה¹⁵, „נעוץ סופן בתחלתו“.

יתירה מזו: הצד השווה בין תחילת כל ספר וסיומו הוא בנקודה עקרית של הספר, כי, כידוע, נקודה עקרית של כל ענין מרומזת בתחילתו, כמו הראש ה- כולל כל האברים, ובסיומו, כמאמר¹⁶ „הכל הולך אחר החתום“.

ולפי זה יש לעיין: מהו הקשר בין סיום ספר בראשית לתחילתו, ואיך מרו- מז התוכן של כללות ספר בראשית [ש- נקרא „ספר הישר“ . זה ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים¹⁷] בתחילתו – בראשית ברא גו'¹⁸, ובסיומו – הסיפור ע"ד מיתת יוסף, עד ל„ויישם בארון במצרים“?

ג. וי"ל שיובן זה בהקדים ביאור פירוש רש"י על הפסוק בראשית ברא גו' – „לא ה' צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם¹⁹ . . ומה טעם פתח בבראשית משום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים²⁰ שאם יאמרו אומות העולם לישראל לסטים אתם

(6) נוסח רשות לחתן בראשית.

(7) פ"א מ"ו.

(8) ברכות יב, א.

(9) ע"ז כה, א. ובכ"מ.

(10) בראשית א, א.

(11) בא יב, ב.

(12) תהלים קיא, ו.

(1) ג, כד ואילך.

(2) ראה תוס' סוף נדה (מברכות לא, א). ועוד.

(3) א, א. שם, ו.

(4) ג, כב"ג.

(5) וגם סיפור מיתת יוסף ה' אפשר לסיים בענין

בשורת הגאולה – „פקוד יפקוד גו“.

בימינו אלה, שמאז כלה חמתו בביהמ"ק, ולאחרי „מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות“, ולאחרי כל הגזירות והשמדות ר"ל ור"ל שסבלו בניי באריכות וקושי הגלות האחרון, ובפרט גזירת השואה בדור האחרון, בודאי נעשה הצירוף והזיכוך בשלימות, „די והותר“ – נעשה הענין ד„סמך מלך בבל“ אך ורק באופן של טוב הנראה והנגלה לעיני בשר, ובלשון חז"ל²¹ שהקב"ה אומר לישראל „בני אל תתייראו, כל מה שעשיתיו לא עשיתי אלא בשבילכם . . הגיע זמן גאולתכם!“

ובדורנו זה (ובפרט בשנה זו, „הי' תהא שנת נפלאות אראנו“) צריכה להיות עיקר ההדגשה . . בהענין ד„סומך נופלים“, לחזק ולעודד את רוחם של בניי . . כולל ובמיוחד – החיזוק והעידוד ע"י האמונה בביאת המשיח ובטחון גמור ש„הנה זה (משיח צדקנו) בא“²², וההוספה בהכנה לביאתו ע"י התשובה וקיום התומ"צ, ובלשון ההכרזה דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו: „לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה“²³, „שובה ישראל עד ה' אלקיך, והכן עצמך ובני ביתך לקבל פני משיח צדקנו הבא בקרוב ממש“²⁴.

(משיחות ש"פ ויחי (ועשרה בטבת יתפך לשמחה) תנש"א)

(8) תניא רפ"ז.

(9) יחזקאל כד, ב.

(10) יל"ש ישעי' רמז תצט.

(11) כולל גם הפעולה דמלך בבל שאינו אלא כגרזן ביד החוצב בו.

(12) שה"ש ב, ח. וראה שהש"ר עה"פ (פ"ב, ח (ב)).

(13) אג"ק שלו ח"ה ס"ע שסא ואילך. שעז ואילך. תח ואילך. ועוד.

(14) „היום יום“ – ט"ז טבת.

יא

מצינו בגדעון ש"בימיו היו ישראל בצרה והי' הקב"ה מבקש אדם שילמד עליהם זכות. . כיון שנמצא זכות בגדעון שלמד עליהם זכות, מיד נגלה אליו המלאך, שנאמר וירא אליו מלאך ה' ויאמר לו לך בכחך זה, בכח זכות שלמדת על בני", "אמר הקב"ה, יש בך כח ללמד סניגוריא על ישראל, בזכותך הם נגאלים".²

. . . הלימוד זכות בנוגע לקירוב וזירוז הגאולה – שכיון שכבר "כלו כל הקיצין"³, עוד בזמן הגמרא, ועאכו"כ לאחרי אריכות וקושי הגלות במשך יותר מאלף ותשע מאות שנה ועדיין לא בא . . . ובנוגע לתשובה ("אין הדבר תלוי אלא בתשובה"³) – כבר עשו תשובה, שהרי אין לך אדם מישראל שלא הרהר תשובה (לא רק פעם אחת, אלא) כמה פעמים במשך ימי חייו, שעיי"ז נעשה "בשעתא חדא וברגעא חדא" מרשע גמור צדיק גמור, כפס"ד הגמרא: שהמקדש את האשה "על מנת שאני צדיק (גמור)" אפילו רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה" – הרי בודאי ובודאי שמשיח צדקנו צריך לבוא תיכף ומיד ממש, אשר, כדאי הוא לימוד זכות זה לגאול את ישראל, ובפרט שנוסף על הלימוד זכות, ה"ז גם פס"ד של כו"כ רבנים ומורי-הוראה בישראל, וכיון שהתורה "לא בשמים היא", הרי, פס"ד זה כבי"ד של מטה מחייב כביכול ומזכה גם את כ"ד של מעלה, וכן יקום!

- 1) תנחומא שופטים ד.
- 2) יל"ש שופטים רמז סב.
- 3) סנהדרין צז, ב.
- 4) זח"א קכט, סע"א.
- 5) קידושין מט, ב. רמב"ם הל' אישות פ"ח ה"ה. תשו"ע אה"ע סל"ח סל"א.
- 6) ע"פ גירסת האור זרוע סק"ב.
- 7) נצבים ל, יב. וראה ב"מ נט, ב.

שכבשתם ארצות שבעה גוים הם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה היא הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנר".

ולכאורה, לפי המובן השטחי (שטענת אוה"ע היא הגורמת לפתיחת התורה ב"בראשית") תמוה: כיצד יתכן שבגלל טענתם של אומות העולם יהי שינוי בתורה שניתנה לישראל – שבמקום להתחיל מ"החודש הזה לכם", מתחילה התורה ב"בראשית גו"י?

ועוד זאת: גם את"ל שיש צורך להכניס בתורה המענה לאומות העולם – לכאורה אין זו סיבה להתחיל את התורה בזה, ובפרט שסדר התורה הוא ג"כ תורה (ובמילא בדיוק בתכלית).

וצ"ל שהטענה והמענה אינן רק כדי להוציא מלבן של אומות העולם, אלא זה נוגע גם לבני"ע עצמם, ולכן הוכנס כל הענין בתורה (וכלשון הכתוב "כח מעשיו הגיד לעמור")¹³.

ולא עוד אלא שמכיון שהתחלת התורה היא ב"בראשית גו"י כדי שיוכלו בני לענות על טענת האומות – עכצ"ל, שאין פירוש הדברים שהתורה עוסקת גם בזה, אלא זהו מההתחלות, מיסודי התורה.

ד. והענין בזה:

גם אומות העולם יודעים שהקב"ה "בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו"¹⁵, ודוקא משום כך טוענים¹⁶ –

"לסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים":

לפי תפיסתם של אומות העולם (וכן מצד היצר הרע – "אל זר אשר ב- קרבך"¹⁷, שנקרא "הגוי" שבישראל¹⁸) אין עם ישראל צ"ל קשור עם ארץ (גשמית) ובפרט – ארץ מסויימת, כי כל ענינם של בני"ע הוא עבודת השם המוטלת עליהם תמיד בכל זמן ובכל מקום שהם, והיותם לעם הוא מפני וע"י בחירת הקב"ה בהם, קבלת התורה וכו"י:

ולכן, כיבוש א"י וקנינה על ידי ישראל אל על מנת להתיישב שם כעם מיוחד בארץ מיוחדת הוא לדעתם ענין של "גזל", כי הנהגה זו מתאימה לשאר כל האומות – שאצלם, קיבוץ אנשים רבים יחד בארץ מסויימת הוא העושה אותם לעם – אבל לא לעם ישראל, העם הנבחר שהקב"ה רומם אותם מעל כל עם ולשון וארץ.

והמענה ע"י – "כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים": נתינת א"י לעם ישראל אינה כמו אצל שאר האומות להבדיל – אלא היא חלק בעבודתם, להגלות "כח מעשיו" של הקב"ה:

תכלית עבודתם של בני"ע היא לעשות לו ית' דירה בתחתונים דוקא¹⁹, ש- קדושתו ית' תשרה ב"ארציות" של עוה"ז הגשמי דוקא (שלא רוב מצות התורה הן מצות מעשיות, כדי שע"י קיום התומצ

17) ראה שבת קה, ב.
 18) ראה קובץ מכתבים לתהלים (בתהלים אהל י"י ע' 218), אגרות-קודש אדמ"ר מהור"י צ"ח (ע' עד) ושו"ת לקו"ת ראה כה, סע"א ואילך. מאמרי אדה"י תק"ע (ע' קכח. קצג ואילך). ועוד.
 19) כמאמר הרס"ג (ס' האמונות והדעות מ"ג פ"ז): אומתנו איננה אומה כ"א בתורתו.
 20) תנחומא נשא טז. תניא רפ"ז.

תומשך קדושה (גם) בענינים הגשמיים²¹:
וכן הוא בנוגע לכללות עם ישראל,
דמכיון שהוא ברוממות ולמעלה מכל עם
ולשון, לכן דוקא משו"ז ניתנה לו ארץ
ישראל, ארץ גשמית, שבה תלויות כו"כ
מצות התורה (עד שעיקר ענין של קיום
מצות התורה הוא בארץ ישראל דוקא,
כמבואר בארוכה ברמב"ם²²), מאחר שזהו
ענין בנוי והתורה – „לכבוש את ה-
„ארציות“ של עוה"ז ולעשותו דירה לו
יתברך.

ולפיכך פתיחת והתחלת התורה היא
ב„בראשית ברא גו'“, בבריאת העולם, כי
יסוד וכוונה עיקרית של התורה הוא –
לכבוש על ידה את העולם ולעשותו
דירה לו יתברך.

ה. עפ"ז יש ליישב עוד דיוק בלשון
רש"י הנ"ל – „שאם יאמרו אומות העולם
לישראל לסטים אתם“, היינו שזוהי טענ-
תם של אומות העולם בכלל, דלכאורה:
הטענה נגד ישראל הלא היא „שכבשתם
ארצות שבעה גוים“ – וא"כ מה להם
(לעוד) ששים ושלש אומות לבא בתביעה
על דבר שבע אומות, (ז' ארצות) שאינם
שלהם²³?

וע"פ הנ"ל יש לומר ההסבר בזה: אף
שהטענה ד„לסטים אתם“ לפי פשוטה
(בגשמיות) היא בשייכות לארצות שבעה
גוים, ארץ ישראל – מ"מ, תוכן הטענה
(טעמה וטענתה) שייך לכל הארצות,
היות שנקודה זו – שהתורה ענינה לפ-
עול בארציות וגשמיות העולם (המתב-

(21) ראה תניא פל"ז ובכ"מ.

(22) ס"פ אחרי יוח, (כד) – ע"פ ספרי עקב יא, יז
(הובא ברש"י שם, יח). וראה ת"א פרשתנו (מו, ריש
ע"ב). מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"א ע' ה (ו"ש).

(23) הביאור ע"ד הפשט – ראה לקו"ש ח"ה ע'

9 הערה 36.

... כתב כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א במכתבו מיום ד' סיון ה'תש"א (והעתקתיו
ב„היום יום“ ע' יב) אשר בהיות הצ"צ ילד ולמד את הכתוב ויחי יעקב בארץ מצרים
שבע עשרה שנה, תירגם לו מורו – ע"פ פי' בעה"ט – יעקב אבינו הא"ט געלעבט די
זיבעצען בעסטע יאָהרן אין מצרים כשבא הביתה מהחדר שאל את זקנו אדמו"ר הזקן,
היתכן שיעקב אבינו, בחיר האבות, יהיו מבחר שנות חייו י"ז שנה שגר בארץ מצרים
ערות הארץ.

וענהו אדמוה"ז: כתיב ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה,
ואיתא במדרש – מובא ברש"י – א"ר נתנ"ל להתקין לו בית תלמוד, שתהא שם
תורה ושיהיו השבטים הוגים בתורה להורות לפניו גשנה, אָז מען לערנט תורה
ווערט מען נעהנטער צום אויבערשטען ב"ה, און אויך אין מצרים איז געווען ויחי
געלעבט עכ"ל.

ויש להוסיף דיוק בזה אשר דוקא את יודא שלח, וי"ל הענין כי עדיין אינו
מובן פי' אדמוה"ז אליב"י דבעה"ט גושנה, נעהנטער צום אויבערשטען ב"ה, נעשה
ע"י לימוד התורה, ופשיטא אשר גם בהיותם בארץ ישראל ה"י יעקב זקן ויושב
בישיבה, וכמו שאר האבות (אלא שהכתוב משמיענו שאפילו במצרים ה"י כן, ראה
יומא כח, ב) ולמה נחשבים שני חייו במצרים דוקא למבחר שנותיו, ואי משום
הריבוי הניצוצות שהיו דוקא במצרים (ת"א וראא ד"ה ויאמר גו' ויבלע מטה
וראה פ' בא סד"ה בעצם) הרי לא נתבררו אלא זמן רב אח"כ אחרי שוימת כל
הדור ההוא, ועוד שמלשון אדמוה"ז מוכח שתלוי בלמוד התורה ולא בבירור
הניצוצות (ואי משום שכך היא דרכה של תורה חיי צער תחי' ואז אשריך וטוב
לך כו', הרי זהו בנוגע לתענוגים, וכמ"ש פת במלח כו' ובזה הרי אדרבה במצרים
דוקא אכלו את חלב הארץ, ולא מצינו זאת בהיותם בארץ כנען) – אבל לולא
זאת הרי מצרים היא ערות הארץ וא"י שיצאו משם אוירה מחכים בלמוד התורה
(ב"ב קנח, ב, ודוחק קצת לומר שאוירא מחכים רק משנכנסו ישראל לארץ וע"ד
מרז"ל במגילה יד, א).

ולכן שלח לפניו את יודא דוקא, קבלת עול דעבד פשוט, אשר גם תענוג יש
לו בעבודתו בקב"ע, כי תענוג האדון הוא תענוג שלו (ראה קונטרס עץ החיים
ספ"ט, ד"ה אחרי ד"א תלכו תרס"ו ועוד) ותענוג האדון בזה עמוק הוא ביותר
דוקא בלמוד התורה בארמ"צ, כי בענין עבודת הבירורים יש מקום בשכל שצ"ל
הירידה למצרים וכנ"ל, משאי"כ ת"ת שלכאורה הוא היפך השכל גם שכל דנהא,
אלא שהוא מעצה עמוקה של האדון גילוי העצמות (אור תורה ד"ה ידוע תדע),
וע"י מדת יהודא גם להעבד תענוג עמוק ועצמי בזה, ולכן ע"י ת"ת במצרים דוקא
הוא מבחר שני חייו.

(ממכתב ג' לפרשת ויחי יעקב בארץ מצרים, תש"ז)

טאת בנתינת ארץ ישראל לעם ישראל)
– משפיעה ונמשכת בפועל ביחס בני
ישראל לכל הארצות.

והביאור:

ידוע, שתכלית ענין ירידת הנשמה
בגוף וחי בני' בעוה"ז הוא – בלשון ה-
בעש"ט²⁴ – „לשכן שמו שם²⁵, לפרסם
אלקות במקום זה“, שע"ז „כובשים“ את
ה„מקום“ לעשות „שם“ דירה לו יתברך.

כלומר: שליחותו של עם ישראל ב-
ארצות, בעוה"ז היא לא רק לעמוד ב-
תוקף על משמרתם בעבודתו יתברך
בקיום התומ"צ ולא להתפעל מכל המני-
עות ועיכובים וכו' – אלא גם להפוך את
הארצות למקומות ששורה שם קדושתו
של הקב"ה – „לשכן שמו שם“.

וזהו תוכן הכתוב „כח מעשיו הגיד
לעמו לתת להם נחלת גוים“ – שזוהי
עבודתם של ישראל, בקיום התומ"צ בכל
מקום ומקום, „לכבוש“ את ארצות העמים
תחת „בעלות“ הקדושה – „לתת להם
נחלת גוים“.

ו. ליתר ביאור:

ידוע מ"ש בספרים²⁶, שכוונת ירידת
הנשמה²⁷ (ובפרט דהגלות) היא – כדי
שישראל יבררו את ניצוצות הקדושה
שנפלו ונתפזרו בכל קצוי תבל, ולכן
„פזרו לבין האומות“²⁸, כדי שכא"א
יברר את ניצוצות הקדושה שנמצאים ב-

(24) „היום יום“ חי אלול. כתר שם טוב –
הוספות ס"ג. ובכ"מ.

(25) ל' הכתוב תבא כו, ב.

(26) ת"א (ר"פ לך. שם ק"ז, ב), ביאורו
לאדהאמ"צ (קלה, סע"ד ואל"ך) ובכ"מ – בביאור
מחז"ל (פסחים פו, ב) לא הגלה הקב"ה את ישראל
לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים.

(27) תניא פל"ז (מת, ריש ע"ב).

(28) ל' חז"ל – פסחים שם.

ח"ו על ישראל אלא להיפך – כל ענין הגלות הוא כדי שבנ"י ישלטו עליו, ועד שעל ידי הירידה לגלות מתעלים בנ"י לעילוי נעלה יותר, "והעלה אתכם".

וי"ל שזהו גם הטעם לכך שיוסף נקבר במצרים, "ויישם בארון במצרים" – דלא כיעקב שנקבר בארץ ישראל דוקא ("ונשאתני ממצרים גו"מ⁶⁶) – כי עי"ז ניתן הכח לבנ"י בהיותם במצרים⁶⁷

שיתעלו למעלה מן הגלות וישלטו עליו⁶², עד שעיי"ז עלו ממצרים.

וכן תהי' לנו, בגלותנו זה האחרון, ש"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"⁶³,

בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

(משיחת ש"פ ויחי תשמ"ו)

(לקו"ש ח"ל ע' 249)

62) וי"ל שזהו גם הקשר בין סוף ס' בראשית לתחלת ס' שמות – "ואלה שמות בניי הבאים מצרימה", ד"ע"ש גאולת ישראל נזכרו כאן (שמור"ד פ"א, ה) – כי עיי' "ויישם בארון במצרים" ניתן הכח שהירידה למצרים לא תהי' אלא בשביל הגאולה שעיי"ז (ראה גם לקו"ש שם ע' 478).

63) מיכה ז, טו.

59) ראה גם לקו"ש חכ"ה ע' 272. ובארוכה שם ע' 476 ואילך.

60) פרשתנו מז, ל. וראה זהר פרשתנו רכב, א.
61) ראה זהר פרשתנו שם, ב (ובמק"מ ואור החמה שם). ש"ך עה"ת פרשתנו (מז, כט ד"ה ועד"ה קרא).

מקומו (כי עיי' שמשתמש בחפצי העולם לעבודת השם, הרי הוא מעלה את ניצוצות הקדושה הנמצאים בדברים אלה לקדושה⁶¹).

אמנם, אי משום "בירור הניצוצות" לחוד, אין הכרח שהאדם העוסק בתומ"צ יבוא בעצמו למקום שבו נמצאים ניצוצות הקדושה, כי גם בהיותו "במקומו", בארץ הקודש (ובירושלים עיר הקודש) – אפשר שתושג מטרה זו עיי"ז שעבודתו היא באופן של ריבוי עצום באור הקדושה, בדוגמת אבוקה גדולה שמתקבצים אלי' כל ניצוצי אור, גם הרחוקים⁶².

ועי"ד שמצינו אצל שלמה המלך⁶³ – דכאשר "וישב שלמה על כסא ה'"⁶⁴, הי' וישב במקומו ומשם פעל את בירור העור' לם כולו, שזהו שמלכת שבה באה מ' מקומה לשלמה והביאה אליו מתנות כו"כ⁶⁵ (ניצוצות קדושה).

ומכיון שהירידה למטה היא צורך עלי' (היינו עלי' גם לגבי המצב שהי' לפני הירידה למטה) – עכצ"ל שעיי' ירידה זו בעבודת הבירורים יש בה הישג ושלמות יותר אפילו לגבי בירור הניצוצות בזמן שלמה.

ויש לומר הביאור בזה: על ידי ה' ירידה למטה ובגלות בפרט, "אחד⁶² מכם גולה לברכרי' ואחד מכם גולה לסר-מטיא"⁶³ ועובד עבודתו שם – הרי נוסף

29) הבבא לקמן ראה תוי"א ה, סעי'ד ואילך. לקו"ת במדבר ג, ד ואילך. ובכ"מ.

30) דה"א כט, כג.

31) ראה מ"א י, א ואילך.

32) ל' חז"ל – שהשיר פ"ב, ח (ב).

33) כו גי' הרד"ל שם* (הובא בעץ יוסף שם).

* בהשמטות שנדפסו לאחר ש"ה שהשיר (הוצאת ווילנא תרל"ח וצ"ז) ומנחה.

על⁶⁴ שמוציאים את ניצוצות הקדושה שנתפזרו בעולם, הנה עוד זאת, שגם המקום שבו נמצאים ניצוצות הקדושה (כל העולם כולו) יתהפך לקדושה, היינו, שהעולם כולו נעשה "ארץ ישראל", "לתת להם נחלת גוים"⁶⁵.

וזהו גם היעוד⁶⁶ "עתידה א"י שתת-פשט בכל הארצות" – כי לאחר ה' שלמת "מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות"⁶⁷, כשכל העולם נכבש ונתהפך לקדושה, הרי קדושת א"י תתפשט בכל הארצות – "לתת להם נחלת גוים" כפשוטו, שכל העולם כולו יכנס לגבול ישראל.

ז. ובוה יש לבאר הרמז בתוכן חלו-קת הספרים בראשית ושמות:

החילוק בפשטות בין ספר בראשית וספר שמות הוא⁶⁸ – בספר בראשית מסופר עי"ד תולדות האבות (והשבטים

וראה פסיקתא דר"כ פ' החודש הוצאת באבער בהערה. וש"נ.

34) להעיר מהמשך תער"ב ח"ב ע' תשטט.

35) עפי"ז יש לבאר בעומק יותר פתגם הצ"צ (אגרות קודש אדמו"ר מהור"י צ"א ע' תפה. ועוד) לא' החסידים שרצה לעלות לארץ הקדש – "עשה כאן [בחז"ל] ארץ ישראל" (מאך ד' א"י):

מצד הענין ד, בירור הניצוצות הי' יכול לדור בא"י ולהרבות באור הקדושה עד שיהי' בבחי' "אבוקה גדולה" שתמשיך אלי' את ניצוצות הקדושה שבחז"ל, אבל אעפ"כ, המקום דחיל עצמו, "כאן", ישאר כמעמד ומצב דחיל:

ותוכן ההוראה ד, "עשה כאן ארץ ישראל" הוא – שתפקידו של יהודי להפוך (גם) את ה"כאן" (חוץ לארץ) לארץ ישראל – "לתת להם נחלת גוים".

36) פסיקתא רבתי פ' ר"ח ושבת. יל"ש ישעי' רמו תקג. נת' בלקו"ת מסעי פט, ב ואילך. ועוד.

37) ל' אדה"ז תניא רפ"ז.

38) ראה רמב"ן סוף פרשתנו. תוי"ח לך פד, ד ואילך. ח"ש קלה, סעי'א ואילך.

כו'), דהיינו ההכנה ליצירת עם ישראל וכו'; ואילו ספר שמות הוא הסיפור דיציאת מצרים ונתינת התורה וכו'.

ולכאורה, ע"פ זה היתה צ"ל התחלת ספר שמות בסיפור יציאת מצרים, שאז "נולד" עם ישראלי⁴⁰ (וע"ד דברי רש"י הנ"ל, "לא ה' צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם"), ומה טעם פתח ספר שמות בסיפור גלות מצרים?

[וגם לפי פשוטו, ההפסק בין הספרים הוא לכאורה באמצע ענין, שהרי כבר מסופר בספר בראשית (בפ' ויגש"י) ע"ד ירידת יעקב ובניו למצרים, וא"כ ה' לכאורה מתאים יותר שגם המשך הסיפור ע"ד גלות מצרים (קושי השעבוד וכו') יבוא באותו הספר (בראשית), וב- ספר שלאח"י יתחיל בענין חדש — גאון לת ישראל ממצרים].

וע"פ הנ"ל יש לומר:

כשם שפתיחת (כל) התורה ב, בראשית ברא גוי" היא משום שזוהי תכלית ענין התורה — "לתת להם נחלת גוים", כנ"ל: עדי"ו הוא בענינו: ספר שמות הוא אמנם סיפור לידת עם ישראל ונתינת התורה להם, אבל ה"פתיחה" של סיפור זה היא לא במ"ת, וגם לא בסיפור יציאת וגאולת מצרים, אלא דוקא בסיפור "נחלת גוים" שבו, בגלות מצרים, וע"ד ירידה ל- "מצרים" וגבולים של העולם בכלל.

39) ובפרט עפ"ש ברמב"ן ס"פ פקודי ספר שמות נקרא, "ספר הגאולה" (וראה ב"ר פיג, ה). — וראה לקו"ש ח"ו ע' 239.

40) ראה יחזקאל טז, ד (ובמפרשים). וע"ד ה' הלכה — ראה יבמות מו, א ואילך.

41) וברמב"ן פרשתנו הנ"ל, שבס' שמות מתחיל "בענין המעשה הבא מן הרמזים הם (דמעשה אבות) כו". ע"ש. וראה תו"ח לר פה, ג.

42) מו, ה ואילך.

"נתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם (וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו)";

ומסירת כח זה לישראל היתה על ידי האבות, כמסופר בספר בראשית פעמים רבות ע"ד הבטחת הקב"ה לכא"א משלשת האבות אודות נתינת הארץ, ועד שזה שישראל כבשו את הארץ בימי יהושע ה' על יסוד ירושת הארץ מן האבות, כפסק הדין⁴³ שא"י ירושה היא מאבותינו.

וכן הוא בתוכן הרוחני — שכח זה שניתן לישראל, לשלוט על הארציות של עוה"ז ולכובשו לרשות הקדושה, נמשך לישראל על ידי האבות⁴⁴ שנקראו "יש-רים". שהאבות היו למעלה מעלה מן ה-עולם, ד, האבות הן הן המרכבה⁴⁵, ש, כל אבריהם כולם היו קדושים ומובדלים מענייני עוה"ז ולא נעשו מרכבה רק לרצון העליון לבדו כל ימיהם⁴⁶, ולכן לא ה' יכול גשם העולם לשלוט עליהם ח"ו.

ו, שליטה" זו על העולם עוברת ב- ירושה לכא"א מבנ"י, בתור "בנים". וכ- ידוע בענין "מעשה אבות סימן לבנים"⁴⁷, שמעשה האבות הוא נתינת כח לעבודת הבנים. דאף שמדריגת עבודת האבות היא למעלה מעלה ממדריגת עבודת ה-בנים, מ"מ, להיותם אבות, הרי כל ענייני-הם עוברים בירושה לבניהם אחריהם עד עולם.

ט. אמנם, כדי שיהי' קשר בין מעשה אבות לעבודת הבנים — צ"ל במעשה ה-אבות גופא מעין ודוגמא לדרגת הבנים.

43) ב"ב קט, ב. ע"ז נג, ב.

44) להעיר מסה"מ תפ"ח ע' רא ואילך. סה"מ תש"ו ע' 106.

45) ב"ר פמ"ו, ו. ועוד.

46) תניא פכ"ג. ועדי"ו שם רפ"ד.

47) רמב"ן לך יב, ו. סוף פרשתנו. ועוד.

וזהו הטעם שסיום ספר בראשית הוא בענין ירידת יעקב ובניו למצרים, דעם היות שאצלם לא היתה זו גלות ממש כנ"ל, כי ישיבתם במצרים היתה באופן של מנוחה ושלוה כו' — מ"מ, ובפרט לגבי מדריגת יעקב בארץ מגורי אביו, ה"ו מצב של ירידה.

ואצל יעקב היתה השליטה על מצרים בגלוי, כמש"נ⁴⁸ ויברך יעקב את פרעה, וכפרש"י⁴⁹ שברכו, "שיעלה נילוס לרג-ליו". ומברכתו של יעקב ואילך ה' פרעה בא אל נילוס והוא עולה לקראתו ומשקה את הארץ, גלוי לעיני פרעה שפרנסתם של מצרים תלו"י בברכת יעקב⁵⁰!

וכן מצד יוסף⁵¹ — שהוא ה' השליט על מצרים, ובלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו בכל ארץ מצרים⁵².

ומצבם הרוחני של יעקב ויוסף וכו' במצרים הוא הנתינת כח⁵³ שנמסר לבניהם אחריהם בירושה, שגם בהיותם בגלות יוכלו לשלוט על הגלות.

י. וענין זה הוא ה"סיום" דספר ברא-שית — איך שיוסף הצדיק סיפר ורמז לאחיו, דעם היות שכאן מסתיים, מעשה אבות" ומתחילה עבודת הבנים, הקשורה עם ירידה לגלות ממש — מ"מ, "ואלקים פקוד יפקוד אתכם והעלה אתכם מן הארץ הזאת"; כי הגלות אין לו שליטה

54) ויגש מו, י.

55) ראה ביאוריו (קלו, ב"ג). המשך באתי לגני הש"ת (ספ"ו, פ"ג). ובארוכה לקו"ש ח"ו ע' 31.

56) ראה טוטה יג, א: היכן יוסף כו' בנילוס כו' כדי שיתברכו מימיו כו'.

57) מקץ מא, מד. וראה שם, מ ואילך. שם מב, ו. ועוד.

58) וראה לקו"ש ח"ה (ע' 61 ואילך) בנוגע לירידת אברהם למצרים.

43) בא יב, לו.

44) ברכות ט, ב. ושי"ג. וראה גם פרש"י ויגש מה, יח.

45) שמות א, ו.

46) ראה רש"י ריש פרשתנו (מכ"ר שם).

47) רש"י וא"א ו, טז. וראה הערה הבאה.

48) בלשון המדרש (שמו"ר פ"א, ד) "הבאים מצרימה... כאילו אותו היום נכנסו למצרים".